LA VILA D'IGUALADA A MITJAN SEGLE XVI
(Estructura social)

per VICENÇ CARBONELL i VIRELLA

1. ANTECEDENTS

Segons càlculs aproximats, Igualada, durant l'últim terç del segle XIII, sols posseïa uns 23 focs[1], més o menys uns 115 habitants, ja que la vila pagava vint-i-tres sous anuals i sembla que la dècima eclesiàstica dels anys 1279 i 1280 fou d'un sou per foc o llar habitada (encara que no es basaven ben bé en el nombre de cases, sinó en els fruits o rendes de benefici eclesiàstic). Podem comparar les esmentades dècimes amb les d'una capital de vegueria com era Vilafranca (la qual pagava 200 sous) i amb una altra vila propera (en el camí de Barcelona) com era Piera, que pagava 20 sous anyals. Això vol dir que Igualada era una mica més gran que Piera, que devia tenir un centenar d'ànimes.

Això no obstant, tot i la seva exigüitat, l'any 1291 el rei Alfons II concedia a Igualada els drets de mesures que li va demanar la vila per a reparar murs i valls, i per a comprar armes[2], esdeveniment que demostra que el mercat igualadí (esmentat ja l'any 1196) devia ésser prou important perquè els comtes-reis li fessin oficial reconeixement de l'esmentat dret, «ingrés sanejadíssim per al flamant municipi d'Igualada»[3]. És d'aquest període quan es té la primera menció de la «plaça» (1282)[4].

Però un dels factors decisius del creixement igualadí és, precisament, la reconeixença comarcal de la vila com a centre mercader, l'any 1293[5], efectivitat econòmica que la reialesa assegurava jurídicament amb la cessió de privilegis. És així que, tres quarts de segle més tard, el 1358, ja podem calcular unes 543 llars dins el nou nucli emmurallat:

«*Agualada*, és la paga de II meses MDCCCIX sol. I diner. És la paga d'un any: $X^{m.}$ DCCCLIIII sol. X diners; $V^{m.}$ CCCCXXVII sol. V diners».

L'última xifra és la que ens facilita el nombre aproximat de les cases de la vila, a raó de 10 sous per foc cada sis mesos[6]. En el mateix any, Vilafranca va pagar per sis mesos 16.237 sous i 11 diners, que representen un còmput de 1.624 focs; i Piera abonà tota sola 7.362 sous i 10 diners anuals, equivalents a 368 cases cada semestre. El creixement de les tres viles havia anat així:

1. J. RIUS, «Rationes Decimarum Hispaniae», C.S.I.C., Barcelona, 1946.
2. Mossèn J. SEGURA, «Història d'Igualada», I, pàg. 51.
3. J. MERCADER, «La ciutat d'Igualada», pàg. 36.
4. J. CORTADELLAS i HUGUET, «Vuit-cents anys d'urbanisme a Igualada», a periòdic «Igualada», 30 d'agost de 1980.
5. J. SEGURA, «Història d'Igualada», I, pàg. 52.
6. J.Mª. PONS i GURI, «Un fogatjament desconegut de l'any 1358», B.A.B.L., nº XXX, 1963. Barcelona, 1964. Aclariment: Cinc mil quatre -cent vint-i-set sous i cinc diners dividits per deu són igual a 542,74 focs. Deu mil vuit-cents cinquanta-quatre sous i deu diners anuals són 5.427,4 sous semestrals, i mil vuit-cents nou sous i un diner cada dos mesos són igual a 5.427,2 sous semestrals, ço que demostra l'equivalència de les dades.

Taula n° 1[7]

	1279-80	1358	Diferència
Igualada	23-24	543	+ 2.260 %
Vilafranca	200	1.624	+ 712 %
Piera	20	368	+ 1.740 %

Aleshores, Igualada encara devia ésser una població eminentment rural, tot i que «les muralles» s'havien edificat entre 1132 i 1185 i ja es podia parlar d'una vila»[8].

Entre ambdues dates de la taula precedent, disposem de la «Questa d'Igualada comparada amb la d'altres poblacions» de l'any 1340[9]:

Cervera	6.000 sous
Piera	1.500 sous
Igualada	1.000 sous
L'Arboç	1.000 sous
Cubelles	1.000 sous
Vilafranca	5.000 sous

Per la «questa» o petició de diners es pot tenir una lleugera idea de les cases existents divuit anys abans del primer fogatge, dividint per un nombre arbitrari de sous les dades un xic rodones anteriors. L'esmentat any 1340, a la «plaça» ja se l'anomena «Plaça Vella», i en 1356 ja se l'anomenava «de la Carnisseria», nom amb el qual continuà denominant-se fins al al 1602 aproximadament. Per a diferenciar-la de la «Vella», l'any 1337 ja es parla de la «Plaça Nova», i el 1356 es menciona la «Plaça del Blat»[10].

L'increment experimentat entre 1279 i 1358 no ens ha de sorprendre. Estudis efectuats per persones competents ens diuen que els finals del segle XIII i la primera meitat del XIV foren de notable augment demogràfic a quasi tot Catalunya. Aquest augment és evident en les tres viles confrontades. De fet, foren els anys de màxima properitat material durant l'Edat Mitjana. Des del segle XI, l'agricultura s'expandia, el comerç dels productes del camp augmentava i els regadius es desenvolupaven[11].

7. Per comparar les referècies següents amb les del fogatge de 1553 a estudiar, donem ací les dècimes d'alguns pobles de la que fou sots-vegueria d'Igualada. Són aquestes:

Pobles	Dècimes en sous anuals (1279-1280)
Capellades	30 s. (1279) - 30 s. 4. d. (1280)
Castelloli	22 s.
La Pobla de Claramunt, Carme, La Torre i Vilanova del Camí	74 s.
Òdena i l'Espelt	20 s.
Orpí	20 s. 4 d.
Rubió	26 s. 9 d. (1279) - 27 s. 6. d.(1280)
Tous	120 s. 2 d. per anys pretèrits.

Hem d'explicar que la dècima era la dècima part dels fruits o rendes d'un benefici eclesiàstic.

8. CORTADELLAS, «Vuit-cents anys...», 23 d'agost de 1980.
9. SEGURA, «Història...», II, pàg. 56.
10. CORTADELLAS, «Vuit-cents anys...», 6 de setembre de 1980.
11. JAUME SOBREQUÉS, «La crisi social agrària de la Baixa Edat Mitjana», a «II Curs d'Història de Catalunya», 1977, pàg. 50. Barcelona, 1978.

Mes, del segle XIV coneixem altres dos fogatges. El de 1365-70 i el de 1381[12]. En el primer, els números ja són alarmants. A Igualada només quedaven 206 focs i a Piera 182[13]. Com hem fet abans, comparem les dades:
Taula nº 2

	1358	1365-70	Diferència
Igualada	543	206	- 62 %
Vilafranca	1.424	873	- 46,2 %
Piera	368	182	- 50,5 %

Què havia passat en un espai de temps tan curt? Per encertar, sabem que la Pesta Negra de l'any 1348 havia fet estralls[14]. La gent comptabilitzada en el fogatjament desconegut de 1358 havia minvat sensiblement. Els rebrots epidèmics del 1362-63 («la mortaldat dels infants») entren plenament dins el període de la taula nº 2. Després, las catàstrofes demogràfiques que es van produir al llarg del segle XV acabaren de demancar sens dubte la població del Principat, el qual assistí a un procés de despoblació prou intens, especialment al camp, i en menys mesura a la ciutat; les pèrdues demogràfiques foren parcialment compensades per la gent que fugia de les zones rurals[15]. Tot i així, s'acordà de construir la nova muralla igualadina el gener de 1367[16].

En el segon fogatge conegut, publicat per Pròsper de Bofarull, i que pot dir-se també de 1378[17], continua la davallada. Igualada queda amb 179 focs i Piera només amb 118. Fem altre cop números:
Taula nº 3.

	1365-70	1381	Diferència
Igualada	206	179	- 13'1 %
Vilafranca	873	453	- 48,1 %
Piera	182	118	- 35,1 %

El flagell de l'any 1371 («la mortaldat dels mitjans») va exhaurir els recursos demogràfics de Catalunya, i, amb les seves repeticions, fou un dels factors importants que varen contribuir a la decadència en el segle XV[18]. La nostra vila, que l'agost de 1381 havia esdevingut «carrer de Barcelona»[19], estava pràcti-

12. SEGURA, «Història...», II, pàg. 318 i 319. Quan diu 1359 ara sabem que és el conegut per 1381; i el datat de 1366 és un dels de 1365-70.
13. JOSEP IGLÉSIES, «Evolució demogràfica de la comarca d'Igualada», pàgs. 11 i 19. Igualada, 1972.
14. El 28 de novembre de 1355, Pere III escrivia al rector de l'església d'Igualada i regents per aquest de l'escrivania de la sots-vegueria i de la batllia de la vila, perquè en el termini d'un mes desallotgessin de lloc sagrat l'escrivania que durant la Pesta Negra («tempus mortalitatum proxime preteritarum») traslladaren al tabel·lionat eclesiàtic. La Pesta Negra va establir una espècie d'era de la mateixa forma que actualment ens servim de l'expressió «abans de la guerra». Vegi's AMADA LÓPEZ DE MENESES, «Documentos acerca de la Peste Negra», pàg. 131. C.S.I.C, 1956.
15. JOAQUIM NADAL, «Dos segles d'obscuritat», pàg. 7. Barcelona, 1979.
16. CORTADELLAS, «Vuit-cents anys...», 23 d'agost de 1980.
17. IGLÉSIES, «Evolució...», l'anomena any 1378-A.
18. SOBREQUÉS, «La crisi social...», pàg. 51.
19. SEGURA, «Història...», I, pàg. 92.

cament despoblada. I això no fou tot. Després de la guerra civil de 1462-72 («Guerra dels remences»), el cens de 1497 ens dóna números encara més baixos: Igualada 143 focs i Piera 107. Era aquesta la xifra més baixa assolida al llarg dels segles XIV i XV ? Oficialment, des del darrer fogatge fins a l'any 1497, les coses havien anat així:

Taula nº 4:

	1381	1497	Diferència
Igualada	179	143	- 20,1 %
Vilafranca	453	315	- 30,4 %
Piera	118	107	- 9,3 %

Però a nivell local, el fons es va tocar entremig d'aquest lapse de cent anys i escaig que hi ha entre un i altre fogatge. Segons les dades que mossèn Segura trobà a l'Arxiu Municipal, i atenent a les talles (llistes fetes especialment a efectes tributaris) efectuades durant el segle XV, la realitat havia estat la següent:

Talla de 1440	300 focs	(+ 67,6% sobre 1381)
Talla de 1443	290 focs	
Talla de 1445	295 focs	
Talla de 1450	294 focs[20]	

Mentrestant, la unificació de les places Nova i del Blat s'havia produït l'any 1392, i s'hi va construir un pòsit el 1411[21]. Si bé mig despoblada, la vila, el 1400, veient els desperfectes que les pluges havien causat a les muralles, decidí de fer una nova fortificació, que es començà cap al 1438 i anys següents; s'engrandí la muralla[22]. L'augment de població experimentat entre 1381 i 1440 gairebé es va mantenir durant tota una dècada i, possiblement, contribuí a la construcció de la muralla.

Després, a causa de l'epidèmia («mal any») de 1454, es va descendir a «200 alberchs poblats»[23], només un 11,7% més sobre 1381; però en la talla de 1460 tornava a haver-hi 285 focs, amb un màxim redreçament l'any 1461, en què s'arribà a 312 llars (+ 74,3% sobre 1381). La «Guerra dels remences» de 1462 va començar a restar efectius poblacionals: en l'homenatge a la fidelitat jurat per la vila al rei Joan, sols queden 162 caps de casa. I en les talles següents, fins el 1470, el descens demogràfic és impressionant:

Talla de 1466	73 cases	(- 59,2% sobre 1381)
Talla de 1467	70 cases	(- 60,9% sobre 1381)
Talla de 1468	73 cases	
Talla de 1470	78 cases	
Talla de 1473	125 cases	
Talla de 1476	149 cases	(+ 16,7% sobre 1381)

20. SEGURA, ibidem. II, pàg. 319.
21. CORTADELLAS, «Vuit-cents anys...», 6 de setembre de 1980.
22. CORTADELLAS, ibidem, 23 d'agost de 1980.
23. SEGURA, «Història...», II, Pàg. 319.

Queda comprovat que la guerra va deixar la vila despoblada com mai s'havia recordat. Finides les hostilitats l'any 1472 (amb la capitulació de Barcelona el dia 16 d'octubre), la recuperació nacional fou general. A Igualada queda palès en les talles de 1473 i 1476. Malgrat això, el reviscolament no es va deixar entreveure fins després de la Sentència arbitral de Guadalupe de 1486 i, més concretament, a partir del segle XVI. És així que la nostra localitat, en la talla de 1503, ja compta amb 197 cases, i torna a tenir-ne 161 en el cens oficial de l'any 1515. Ara, la diferència és positiva:

Taula nº 5.

	1497	1515	Diferència
Igualada	143	161	+ 12,5 %
Vilafranca	315	338	+ 7,3 %
Piera	107	85	- 20,5 %

En la revifalla d'alguns llocs. Però la reconstrucció de les nostres viles no fou representativa fins a mitjan segle. Fins aleshores, les talles d'Igualada foren:

Talla de 1521	210 cases	(+ 46,8% sobre 1497)
Talla de 1537	171 cases	
Fogatge de 1543	140 focs[24]	
Talla de 1544-45	156 cases	
Fogatge de 1553	179 focs[25]	
Talla de 1556	333 cases	(+ 10,7% sobre 1497)

Legalment, la darrera comparació és:

Taula nº 6

	1515	1553	Diferència
Igualada	161	179	+ 11,2 %
Vilafranca	338	386	+ 14,2 %
Piera	85	120	+ 41,1 %

Possiblement, la diferència entre el fogatge de 1553, amb 179 focs, i la talla igualadina de l'any 1566, amb 333 cases, no sigui la real, puix sembla que en el fogatge hi hagué un «escamoteig de focs»[26], circumstància actualment demostrada en els llocs de l'Hospitalet, Sant Boi i el Prat[27], on l'absentisme arribà a ésser del 31,5% a l'Hospitalet, i del 40%, a Sant Boi. L'exclusió de caps de casa en l'esmentat fogatge es veu que fou general a tot el Principat, i la població real era sensiblement més alta que la censada[28]. Això demostra que la recuperació demogràfica era un fet, especialment a les zones rurals (Piera n'és un exemple)

24. SEGURA, *ibidem*, II, pàg. 320.
25. JOSEP IGLÉSIES, «El fogatge de 1553». Barcelona, 1979.
26. IGLÉSIES, «El fogatge...», pàg. 150.
27. JAUME CODINA, «Revista Catalana de Geografia», I, nº 3, pàg. 431. Barcelona, 1980.
28. CODINA, ibidem, pàg. 442.

i ens consta que va incrementar-se succesivament al llarg dels anys. Però el següent cens conegut fins avui dia és de l'any 1708 (són cent cinquanta anys d'obscuritat !), any en què van comptar 296 focs a Igualada i 163 a Piera. El que passà durant aquest llarg període de temps a la nostra terra és pràcticament desconegut, i caldran molts estudis locals per esbrinar l'evolució demogràfica real d'aquell segle i mig. Referent a la nostra vila, només sabem que la talla de 1602 fou de 325 cases, i la de 1628 de 500 llars. Comparem ambdues dades amb els 296 focs de l'any 1708; fa la impressió que, com el segle XV, el XVII també va tenir daltabaixos importants, i un d'ells causat per la tristament cèlebre «Guerra dels Segadors».

2. EL FOGATGE DE 1553

Fet aquest breu incís, ens limitarem a l'estudi i anàlisi d'Igualada en el cens recentment publicat per Josep Iglésies, en el qual a les pàgines 183 i 419, trobem la «COLLECTA Y VEGARIA DE YGOLADA. MDLIII». A més de la nòmina igualadina, citarem resumides les dels caps de casa de les poblacions subsegüents:

«Terme del Spelt	Laychs	8	fochs
«Parròquia y terme de Orpí	Laychs	10	fochs
	Capellà	1	
		11	fochs
«Parròquia y terme de Robió de Ardesa	Laychs	35	fochs
	Capellà	1	
		36	fochs
«Terme de Vilanova Despoya	Laychs	8	fochs
«Terme y Castell de Montbuy y Quadra de Vilanova dell Camí	Laychs	15	fochs
	Capellà	1	
	Los masos	18	
Quadra de Vila Nova del Camí		4	
		38	fochs
Parròquia y terme de Capellades	Laychs	29	fochs
	Capellà	1	
		30	fochs
«Parròquia y terme de Tous	Laychs	41	fochs
	Capellà	1	
		42	fochs
«Parròquia Castell y terme de Òdena	Laychs	40	fochs
	Capellà	1	
		41	fochs
Ribera de Carme	Laychs	14	fochs
Les Esplugues		5	
		19	fochs
«Pobla y terme del Castell de Claramunt	Laychs	29	fochs
	Capellà	1	
		30	fochs

«Sta. Maria de Vilanova del Camí	Laychs	9	fochs
«Terme de Castellolí	Laychs	19	fochs
	Capellà	1	
		20	fochs
«Torra de Claramunt	Laychs	5	fochs
Total		297	fochs

Pel que respecta a la «Vila de Ygolada» veiem:

	Laychs	173	fochs
	Capellans	5	
	Monestir	1	
		179	fochs
Total Col·lecta y vegueria		476	fochs.»

Si cerquem els pobles de l'actual comarca d'Anoia, els focs devien ésser un total de 1445. Donant per bones les dades del fogatge (absentismes a part), Igualada tenia el 37,6% de la població de la vegueria i el 12,38% de l'actual Comarca. Aquesta comprèn, ara, l'antiga vegueria, les vessants encarades al Penedès, els antiplans segarrencs, la Llacuna i el Bruc[29].

Quant al cas concret d'Igualada, existeix la particularitat que la llista nominal dels focs (sense ordre), a més de donar el nom i cognom de cada cap de casa o foc, ens diu l'ofici o professió de cadascun, referència gairebé desconeguda en el fogatge, i solament localitzada en algunes poblacions determinades.

Disposant d'aquest valuós material, estudiarem l'estructura social igualadina de llavors i, per fer-ho, hem transformat la llista en ordre alfabètic, conservant la grafia original. Heus-la ací.

«Vila de Ygolada fogajada divendres a 1 de Setembre 1553 per... com apar en cartes 195»:[30]

1. Aguilera, Elisabet, viuda.
2. Aguilera Gaspar, sabater.
3. Almonia, Hieronim, peraire.
4. Almúnia, Luís, sastre.
5. Amat, Jaume, sabater.
6. Asbert, Pere, pagès.
7. Balle, Francesch, fuster (vol dir Batlle).
8. Ballester, Viçens, texidor de lana.
9. Balp, Gaspar, peraire.
11. Baró, Joan, pagès.
12. Barri, Viçens, pagès.
13. Bergadà, Pere, pagès.
14. Bertran, Francí, boter.
15. Bertran, Joan, peraire.
16. Biosca, Hieronim, calseter.
17. Biosca, Mn. Hieronim, prevere.
18. Biosca, Joan, pagès.

29. Són paraules de JOSEP IGLÉSIES a «Evolució...», pàg. 7.
30. IGLÉSIES, «El fogatge...», pàg. 419.

19. Bonastre, Matheu, peraire.
20. Bonet, Mn. Pere, prevere (plegat amb Joan Bover).
21. Borràs, Antoni, pagès.
22. Borràs, Miguel, sabater.
23. Borràs, Viçens, manyà.
24. Bover, Antoni, hostaler.
25. Bover, Joan, pagès (plegat amb el prevere Pere Bonet).
26. Bovera, Andreua, viuda.
27. Bramona, Jaume, peraire.
28. Busquet, Salvador, pagès.
29. Busquet, Pere, pagès.
30. Busquets, Joan, peraire.
31. Canaletas, Pere, peraire.
32. Canals, Benet, peraire.
33. Caraguela, Joan, (?).
34. Carles Onofre, peraire.
35. Caseres, Pere, barber.
36. Catarro, Francesch, peraire.
37. Cendra, Gabriell, pagès.
38. Codina, Pere, pagès.
39. Col, Jaume, hostaler àlias Vacarisses (vol dir Coll).
40. Comalada, Gabriel, blanquer.
41. Corneta, Elisabet, viuda (plegada amb Jaume Ferrer).
42. Coscó, Joan, sastre.
43. Costa, Bertran, pagès.
44. Durgo, Mestre Joan, barber.
45. Febrer, Joan Benet, peraire.
46. Ferrer, Antoni, peraire.
47. Ferrer, Gaspar, peraire (plegat amb Antoni Leopart).
48. Ferrer, Jaume, blanquer.
49. Ferrer, Jaume, peraire.
50. Ferrer, Jaume, revenedor.
51. Ferrer, Jaume, sombrerer (plegat amb Elisabet Corneta).
52. Ferrer, Joan, blanquer.
53. Ferrer, Mn. Joan, prevere.
54. Ferrer, Luís, sabater.
55. Ferriol, Jaume, candeler de çera.
56. Ferriol, Joan, assaunador.
57. Ferriol, Joan, teixidor de llí.
58. Ferriol, Pere, sabater.
59. Font, Miguel, sabater.
60. Frago, Mestre Joan del, metge.
61. Francolí, Antoni, peraire.
62. Francholí, Joan, mercader.
63. Franquesa, Martí Joan, notari.
64. Fustera, Joana, viuda.
65. Gallart, Joan, pagès.
66. Garçia, Francí, peraire.

67. Gassona, Sra. Ida, viuda.
68. Gavarró, Melxior, peraire.
69. Gili, Gabriel, peraire.
70. Gonçalbo, Salvador, notari.
71. Govern, Jaume, peraire.
72. Janer, Bertomeu, hostaler.
73. Jofre, Antoni, ballester.
74. Jofre, Bernat, sastre.
75. Joli, Joan, peraire.
76. Jornet, Joan, calsater.
77. Jove, Jaume, pagès.
78. Leopart, Antoni, peraire (plegat amb Gaspar Ferrer).
79. Lledó, Miguel, notari.
80. Lledó, Miguel Joan, fuster.
81. Lopart, Llorens, peraire.
82. Lordella, Jaume, peraire (vol dir Llordella).
83. Losguerra, Antoni, braçer.
84. Mabres, Bertomeu, hostaler.
85. Mabres, Joan. sabater.
86. Maçart, Jaume, mestre de cases (plegat amb Mn. Pere Maçart).
87. Maçart, Mn. Pere, prevere.
88. Malet, Gaspar, pagès.
89. Marguès, Melchior, pagès (vol dir Marquès).
90. Marguès, Simona, viuda.
91. Martí, Hieronim, sastre.
92. Martí, Jonot, pagès.
93. Martí, Pere, blanguer.
94. Mas, Francesch, peraire.
95. Mas, Gaspar, texidor.
96. Mas, Joan, peraire (plegat amb Antoni Riba).
97. Masaguer, Joan, peraire.
98. Massaguer, Antoni, escrivent.
99. Massaguer, Pere, pagès.
100. Mathalí, Joan, pagès.
101. Matheu, Francí, blanguer.
102. Matheu, Gaspar, blanguer.
103. Matheu, Jaume, pagès.
104. Matheu, Jaume, peraire.
105. Matheu, Martí Joan, peraire.
106. Mercader, Antoni, apothecari.
107. Mercader, Raphel, peraire.
108. Mestra, Antoni, peraire.
109. Mestre, Jaume, peraire.
110. Mestre, Jaume, teixidor de llana.
111. Milars, Agostí, apothecari (vol dir Millars).
112. Miralda, Pere, pagès.
113. Monserrat, Francí, pagès.
114. Moragues, Gaspar, carniçer.

115. Mur, Miguel, teixidor de llí.
116. Muset, Joan, peraire.
117. Nadal, Pere, parayre.
118. Padrol, Bertomeu, pagès (vol dir Pedrol).
119. Pamia, Raphel, peraire.
120. Parera, Miguel, pagès.
121. Pasgual, Joan, mestre de cases (vol dir Pasqual).
122. Pelliser, Domingo, pagès.
123. Pinguer, Ramon, mestre de cases.
124. Pla, Antic, revenedor.
125. Pla, Valentí, peraire.
126. Pons, Paula, viuda.
127. Prunera Francesch, pagès.
128. Puigdangoles, Antoni, pagès.
129. Pujol, Agostí, boter.
130. Pujol, Joan, boter.
131. Reyadell, Garau, sastre (vol dir Rajadell).
132. Riba, Antoni, fuster (plegat amb Joan Mas).
133. Rigolfes, Joana, viuda.
134. Rocha, Joan, teixidor de llana.
135. Rocha, Pere, boter.
136. Rochal, Joan, texidor de llí.
137. Rogua, Nicolau, boter.
138. Rosicha, Eulària, viuda.
139. Rossich, Pau, ballester.
140. Sabater, Domingo, pagès.
141. Sala, Àngela, viuda.
142. Sala, Francesch, apothecari.
143. Sanahuga, Miguel, peraire.
144. Sanctromà, Miguel, pagès.
145. Sanctromà, Pere, peraire.
146. Sastre, Pere, hostaler.
147. Saygueres, Guillem, texidor de lli.
148. Serra, Joan, peraire.
149. Siel, Gaspar, assaunador.
150. Solà, Andreu, peraire.
151. Soler, Jonot, peraire.
152. Soler, Mathia, peraire.
153. Spelt, Berenguer, pagès.
154. Spelt, Jaume, blanguer.
155. Spiells, Joan, revenedor.,
156. Spiells, Pau, peraire.
157. Tomàs, Cosme, seller.
158. Torra Banussa, Antoni, pagès;
159. Torra, Gabriel, pagès.
160. Torra, Matheu, sastre.
161. Torraledona, Bernat, pagès.
162. Torres, Antoni, peraire.

163. Tria, Antoni, peraire.
164. Tries, Hieronim, mercader.
165. Trullols, Phelip, ferrer.
166. Trullols, Joan, peraire.
167. Trullols, Jonot, oste de Torrens.
168. Trullols, Matheu, hostaler.
169. Val, Pere, retorçedor de llana.
170. Vall, Pere, corder.
171. Valls, Eulària, viuda.
172. Vellers, Joan, calsater.
173. Vendrel, Francesch, hostaler.
174. Vilarubia, Miguel, pagès.
175. Vilarubia, Vicens, pagès.
176. Vinyals, Gabriel, fuster.
177. Vives, Joan, pagès.
178. En Joan..., misatge.
179. Lo monestir de Sanct Agostí.»

Tal com hem comentat abans, desconeixem el nombre de caps de casa que foren escamotejats a Igualada. Segons els estudis efectuats per Codina[31], les causes de l'exclusió obeïen a la supervivència d'un cert sentit patriarcal en el cas dels fills casats a la pròpia casa pairal, i a la transitorietat de les classes no propietàries, singularment les d'assalariats.

3. IDENTIFICACIÓ DELS FOGATGES

Encara que ens és impossible d'aconseguir els caps de casa suprimits en el fogatge, d'altra banda tenim la satisfacció de trobar diversos esments dels censats. Per ara no creiem que ens serveixi de gaire; però, ¿qui sap si les referències aplegades permetran un altre dia d'exbrinar quelcom sobre això?

3.1. Primerament, en el sometent general contra els bandolers, l'any 1559, podem veure diversos caps de casa entre cinquanta homes de la vila.

«La nominació y elecció feta per los honor. sotsveguer y balles y Conseller de la vila de Agualada de les sinquanta persones per al effecte contengut en lo edicte reyal en virtut de les letres sobredites»[32].

1. Primo de Nofre Cárles	ballesta	(n° 34 del 1553)
2. Jaume Ferrer	"	(n° 48 a 51)
3. Joan Serra	"	(n° 148)
4. Antonio Riba	"	(n° 132)
5. Garau Raiadell	"	(n° 131)
6. Jaume Ferrer	"	(n° 48 a 51)
7. Gaspar Mas	"	(n° 95)
8. Pau Spiells	"	(n° 156)
9. Joan Coscó	arcabús	(n° 42)

31. CODINA, «Revista Catalana...», pàg. 444.
32. SEGURA, «Història...», I, pàg. 498.

10. Jaume Bramona	rodeller	(nº 27)
11. Miquel Sanahuja	rodeller	(nº 143)
12. Gaspar Aguilera	ballesta	(nº 1)
13. Gaspar Balp	arcabús	(nº 9)
14. Antoni Ferrer	ballesta	(nº 46)
15. Jaume Ferrer	”	(nº 48 a 51)
16. Jaume Coll	arcabús	(nº 39)
17. Miquel Borraç	ballesta	(nº 22)
18. Miquel Joan Ledó	arcabús	(nº 80)
19. Cosme Tomàs	”	(nº 157)
20. Pau Rossich	”	(nº 139)
21. Jaume Mestre	”	(nº 109 o 110)
22. Joan Ioli	ballesta	(nº 75)
23. Joan Muset	”	(nº 116)

Dels cinquanta esmentats n'hem reconegut vint-i-tres (el 46%). I, com a detall curiós, dels 50 homes armats hi ha:

34 ballesters	68%
10 arcabussers	20%
6 rodellers (amb escut i espasa)	12%

ço que indica que a mitjan segle XVI encara era molt usada la ballesta[33].

3.2. En segon lloc, passats uns quants anys més, el 1577, es va dir que el monestir de Sant Cugat del Vallès estava en tractes de vendre al Duc de Cardona la jurisdicció que tenia sobre Igualada. El consell igualadí, que estimava que la compra era una immensa desgràcia, va trametre a Sant Cugat el Conseller en Cap, Geroni Cornet, mossèn *Gaspar Aguilera* (nº 2 del 1553), mossèn *Gaspar Balp* (nº 9) i el senyor rector Lledó, per informar-se de la veritat i destorbar el tracte[34].

3.3. Anys enrera del fogatge, el 30 de setembre de 1536, fou assotat un lladre gascó dit Joan Montagut. El judici, celebrat el dia abans, ens dóna els noms dels prohoms de la vila, i entre ells trobem:

1. Miquel Lledó, notari i conseller (nº 79 del 1553) i els consellers:	
2. Pere Sastre	(nº 146)
3. Gaspar Mateu	(nº 102)
4. Pere Ferriol	(nº 58)
5. Joan Francolí	(nº 62)
6. Salvador Gonsalbo	(nº 70)
7. Martí Joan Franquesa	(nº 63)
8. Barthomeu Giner	(nº 72)
9. Agustí Millàs	(nº 111)
10. Joan Ferriol	(nº 56 o 57)[35]

3.4. Molts anys abans del fogatge (concretament 38), el 1515, amb motiu de la pesta, es va fer vot d'anar cada any en processó a Montserrat i portar-hi

33. El document de l'Arxiu Municipal igualadí és citat pel Diccionari Alcover-Moll, I, pàg. 530 i textualment diu: Ha deu arcabussers, XXXIIII ballesters y sis rodellers».
34. SEGURA, «Història...», I, pàg. 537.
35. SEGURA, ibídem, II, pàg. 189.

un ciri. En el memorial dels qui donaren i prometeren el ciri votiu de la Verge Maria, en trobem alguns que l'any 1553 ja devien tenir maduresa o ja eren fills dels oferents[36]:

1. Primo Gaspar Matheu	(n° 102 del 1553)
2. Thoni Massaguer	(n° 98)
3. Jaume Balp	(n° 10)
4. Pere Sastre	(n° 146)
5. Joan Muset	(n° 116)
6. Matheu Bonastre	(n° 19)
7. Pere Farriol	(n° 58)
8. Miquel Lledó	(n° 79)
Johan Muset, traginer	(probable pare del n° 116)
9. Pere Canaletes	(n° 31)
10. Phelip Trullols	(n° 165)
11. Johan Bertran	(n° 15)
12. Francí Munserrat	(n° 113)
Johan Pascual	(probable pare del n° 121)
13. Johan Ferriol, assahonador	(n° 56)
14. Pere Vayll, perayre	(n° 169)
15. Thoni Mercader, specier (apotecari)	(n° 106)
16. Mur lo teixidor	(n° 115)
Francí Ferrer, sabater	(probable pare del n° 54)
Johan Trai, perayre	(probable pare del n° 163)
17. Malchior Gavarró	(n° 68)
18. Pere Roca	(n° 135)
19. Johan Ferrer, assaunador	(n° 52)
20. Miquel Lledó, fuster	(n° 80)

Amb tot, dins de les quatre relacions, hem identificat quaranta-sis dels cent setanta-set caps de casa que consten en el «Fogatge de 1553», xifra que representa el 26,5% de la totalitat, dada que no pensàvem trobar de moment.I no perdem l'esperança d'identificar-los a tots.

4. ELS NOMS DE PERSONA

Abans de passar a l'anàlisi de la configuració social igualadina del segle XVI, a tall de curiositat més que de caire anecdòtic, i amb la finalitat d'animar un xic el text, intentarem un breu estudi dels noms de persones apareguts en el fogatge vilatà, estudi que no deixa d'ésser un altre aspecte de la societat d'aquell temps.

Primerament, presentarem el nombre de noms personals per ordre alfbètic; després ho farem per quantitats i percentatges; i finalment, relacionant-los amb llurs oficis. Hem de creure que se'n trauran algunes conclusions.

36. SEGURA, ibídem, I, pàg. 479.

4.1. *«Noms de persona d'Igualada» per ordre alfabètic*
(amb grafia actualitzada i l'original arcaica)

1.	Agustí («Agostí»)	2
2.	Andreu	1
3.	Antic («Antich»)	1
4.	Antoni	15
5.	Bartomeu («Bertomeu»)	3
6.	Benet	1
7.	Berenguer	1
8.	Bernat	2
9.	Bertran	1
10.	Cosme	1
11.	Domènec («Domingo»)	2
12.	Felip («Phelip»)	1
13.	Francesc («Francesch»)	6
14.	Francí (derivat de Francesc)	4
15.	Gabriel (un «Gabriell»)	5
16.	Gaspar	1
17.	Grau («Garau»)	1
18.	Guillem	1
19.	Jaume	18
20.	Jeroni («Hieronim»)	5
21.	Joan	33
22.	Joanot («Jonot», derivat de Joan)	3
23.	Llorenç («Llorens»)	1
24.	Lluís («Luís»)	2
25.	Martí	2
26.	Mateu («Matheu»)	3
27.	Maties («Mathia»)	1
28.	Melcior («Melchior» i «Melxior»)	2
29.	Miquel («Miguel»)	9
30.	Nicolau	1
31.	Onofre	1
32.	Pau	2
33.	Pere	18
34.	Rafael	2
35.	Ramon	1
36.	Salvador	2
37.	Valentí	1
38.	Vicenç («Viçens» i «Vicens»)	4
	Noms masculins	167

I de les poques dones que són citades, totes vídues i, per aquest motiu, caps de casa:

39.	Andreua	1
40.	Àngela	1
41.	Elisabet	2
42.	Eulàlia («Eulària»)	2

43. Ida		1
44. Joana		2
45. Paula		1
46. Simona		1
	Noms femenins	11
	Total noms personals	178

Falta el nom (o noms) del foc corresponent al monestir de Sant Agustí.

Constatem la inexistència de Joseps! Allò de «de Joans, de Josep i d'ases, n'hi ha per totes les cases», sembla que no era així.

El patró de la vila no devia tenir molta influència. Només trobem tres Bartomeus, com observarem després, cap d'ell no era blanquer.

Tampoc no devia de tenir gaire pes el monestir de Sant Agustí. Només hi ha dues persones amb aquest nom.

Llegim quatre vegades el patronímic Francí. Avui, a Igualada, encara és molt habitual el nom de Francina. Desconeixem si persisteix l'equivalència masculina.

Un nom de persona molt posat aleshores era Joanot. És un derivat de Joan, amb el sentit diminutiu i el sufix -ot. Era emprat principalment en certes regions occidentals, i era molt corrent a València i a Mallorca.

Un nom avui quasi desconegut és Antic. Només en trobem un, però val la pena de fer-ne esment. Ve del llatí «Antigus» i vol dir «vell, antic, venerable». La seva onomàstica és el 6 de novembre. Era un patronímic molt usual en els segles XIV i XV.

Entre les dones veiem una Ida, a la qual donen el tractament de «senyora». «*Sra. Ida Gassona, viuda*». No era, ni és, un nom corrent. Originat en el de mont de la Frígia, on es rendia culte a Cíbele, també hi concorre el germànic «Idis», sobrenom de les valquíries[37]. Encara que no sembli cristià, dins del santoral existeixen cinc onomàstiques d'aquest nom i dues d'elles eren beates.

4.2. Noms per quantitats i percentatges

	Nom		Quantitat	% unitari	% total
1.	Joan		33	19,76	19,76
2.	Jaume		18	10,78	10,78
3.	Pere		18	19,78	10,78
4.	Antoni		15	8,98	8,98
5.	Miquel		9	5,39	5,39
6.	Gaspar		8	4,79	4,79
7.	Francesc		6	3,59	3,59
8.	Gabriel i Jeroni	$5 \times 2 =$	10	2,99	5,99
9.	Francí i Vicenç	$4 \times 2 =$	8	2,39	4,79
10.	Bartomeu, Joanot i Mateu	$3 \times 3 =$	9	1,79	5,39

37. JOSEP Mª. ALBAIGÈS. «Diccionari de noms de persona», pàg. 194. Barcelona, 1980.

11.	Agustí, Bernat, Domènec, Lluís, Martí, Melcior, Pau, Rafael i Salvador $2 \times 9 =$	18	1,19	10,77
12.	Andreu, Antic, Benet, Berenguer, Bertran, Cosme, Felip, Grau, Guillem, Llorenç, Maties, Nicolau, Onofre, Ramon i Valentí $1 \times 15 =$	15	0,59	8,98
	Total	167		100,00

De les dues primeres relacions, podem apreciar amb facilitat que els nostres avantpassats no tenien gaire diversitat i varietat davant la pila baptismal. En un nombre de 167 caps de casa només hem comptat 38 patronímics, amb una mitjana de 4,39 persones de cada nom. Però no cal fer molts números; si observem els quatre més nombrosos, ja ho veurem tot.

4.3. Noms i els seus oficis

1. Agustí	1 apotecari i 1 boter.
2. Andreu	paraire.
3. Antic	revenedor.
4. Antoni	6 paraires, 3 pagesos, 1 apotecari, 1 ballester, 1 bracer, 1 escrivent, 1 fuster i 1 hostaler.
5. Bartomeu	2 hostalers i 1 pagès.
6. Benet	paraire.
7. Berenguer	pagès.
8. Bernat	1 pagès i 1 sastre.
9. Bertran	pagès.
10. Cosme	seller.
11. Domènec	2 pagesos.
12. Felip	ferrer.
13. Francesc	2 paraires, 1 apotecari, 1 fuster, 1 hostaler i 1 pagès.
14. Francí	1 blanquer, 1 boter, 1 pagès i 1 paraire.
15. Gabriel	2 pagesos, 1 blanquer, 1 fuster i 1 paraire.
16. Gaspar	2 paraires, 1 assaonador, 1 blanquer, 1 carnisser, 1 pagès, 1 sabater i 1 teixidor.
17. Grau	sastre.
18. Guillem	teixidor de lli.
19. Jaume	6 paraires, 2 blanquers, 2 pagesos, 1 candeler, 1 hostaler, 1 mestre de cases, 1 prevere, 1 revenedor, 1 sabater, 1 barretaire i 1 teixidor de llana.
20. Jeroni	1 calceter, 1 mercader, 1 paraire, 1 prevere i 1 sastre.
21. Joan	9 paraires, 6 pagesos, 2 calceters, 2 teixidors de lli, 1 assaonador, 1 barber, 1 blanquer, 1 boter, 1 mercader, 1 mestre de cases, 1 metge, 1 missatger, 1 prevere, 1 revenedor, 1 sabater, 1 sastre, 1 teixidor de llana i 1 sense ofici.
22. Joanot	1 pagès, 1 paraire i 1 hostaler.

23. Llorenç	paraire.
24. Lluís	1 sabater i 1 sastre.
25. Martí	1 notari i 1 paraire.
26. Mateu	1 hostaler, 1 paraire i 1 sastre.
27. Maties	paraire.
28. Melcior	1 pagès i 1 paraire.
29. Miquel	3 pagesos, 2 sabaters, 1 fuster, 1 notari, 1 paraire i 1 teixidor de lli.
30. Nicolau	boter.
31. Onofre	paraire.
32. Pau	1 ballester i 1 paraire.
33. Pere	6 pagesos, 3 paraires, 2 preveres, 1 barber, 1 blanquer, 1 boter, 1 corder, 1 hostaler, 1 sabater i 1 retorcedor de llana.
34. Rafael	2 paraires.
35. Ramon	mestre de cases.
36. Salvador	1 notari i 1 pagès.
37. Valentí	paraire.
38. Vicenç	2 pagesos, 1 manyà i 1 teixidor de llana.

Si bé tant els Joans com els Jaumes estan molt repartits (en proporció hi ha més Joans pagesos que no pas Jaumes), cosa que també succeeix amb els Antonis, és evident (encara que repartits) la primacia dels Peres dins del món de la pagesia. Així mateix, hi ha prioritat camperola amb els Miquel.

Enllestida la part onomàstica, passem a continuació a l'anàlisi dels estaments socials de la vila.

5. ESTRUCTURA SOCIAL IGUALADINA

Com aleshores era costum de fer en una societat estratificada, acabarem dividint la població en categories econòmico-socials.

Però abans d'entrar de ple en l'anàlisi dels oficis i professions del fogatge de 1553, hem de fer un breu incís per donar compte que disposem de dues llistes precedents prou interessants per ésser recollides aquí. La primera és la d'«Arts i oficis l'any 1350»[38], en la qual per a l'elecció de representants per a fixar tatxes o talls, es fa esment dels oficis de la vila d'Igualada. Nosaltres la reproduïm posant-la en ordre alfabètic a fi de facilitar comparacions. És aquesta:

1. Baixadors (abaixadors de draps de llana)
2. Barbers
3. Basters (sellers)
4. Bracers (jornalers)
5. Coltellers (gavineters)
6. Corders
7. Costurers (cosidors de sastres o sabaters)
8. Ferrers o manyans

38. SEGURA, «Història...», II, pàgs. 114 i 115.

9. Fusters
10. Guixers
11. Moliners
12. Mossos, escuders o servents
13. Paraires
14. Perpunters (fer perpunts o peces de vestir enconxades i repuntejades per a cobrir i guardar el cos dels guerrers)
15. Sabaters
16. Sastres
17. Teixidors

Recordem que aquests oficis existien durant els darrers anys de prosperitat, quan la vila tenia uns 543 focs.

L'altra llista és de l'any 1462, quasi al bell mig dels dos-cents que van escolar-se entre la relació de 1350 i el fogatge de 1553. El 1462 s'inicià la «Guerra dels remences», i la relació fou confeccionada al començament de la gran davallada demogràfica del decenni que va durar el conflicte. Dels 162 caps de casa que llavors tenia Igualada, la llista esmenta l'ofici de quasi tots ells, llevat del batlle i dels consellers. Així, de les 153 persones que juraren i van fer homenatge de fidelitat al rei Joan, sabem la professió que exercien 145. Com que no deixa d'ésser un bon percentatge -el 94,47%-, i només hi ha menys d'un centúria fins al cens de 1553, serà una bona comparança[39]. És ja sabut que cinc anys després, el 1467, la vila quedà reduïda a 70 cases habitades. Per a tornar a fruir en condicions semblants a les de 1462 van haver de passar una bona colla d'anys. El redreçament experimentat evolucionà molt diferentment que els darrers segles. Per això, perquè es vegi la citada diferència, la llista serà recordada al costat de la del fogatge de 1553. Ara només ens referirem als oficis esmentats, els quals eren:

1. Apotecaris
2. Assaonadors
3. Ballesters
4. Barbers
5. Basters (sellers)
6. Beiners
7. Bossers
8. Bracers (jornalers)
9. Cirurgians
10. Corders
11. Corredors de felpa (teixits de seda)
12. Escrivents
13. Espasers
14. Ferrers
15. Físics
16. Fossers
17. Fusters
18. Hostalers
19. Llaners

39. La llista és publicada per SEGURA, «Història...», I, pàgs. 325-326.

20. Mercaders
21. Moliners
22. Notaris
23. Pagesos
24. Paraires
25. Sabaters
26. Sastres
27. Sedassers
28. Tapiners (de tapins, xinel·la o sandàlia de dona)
29. Teixidors
30. Traginers

D'ambdues llistes, en la primera trobem la manca de pagesos (potser perquè no era considerar un ofici) i d'assaonadors o blanquers. És difícil de creure en l'absència dels darrers quan veiem gent que treballava la pell, com eren els basters i els coltellers. I en les dues relacions no trobem cap mestre de cases, cas insòlit en tota vila de certa extensió. Tampoc no creiem en la inexistència d'aquest professional.

6. EL FOGATGE DE 1553 COMPARAT AMB EL JURAMENT DE 1462

6.1. Oficis i professions dels caps de casa[40]

A. Per ordre alfabètic

	1553	1462
1. Apotecaris	3	3
2. Assaonadors	2	1
3. Ballesters	2	3
4. Barbers	2	3
5. Barretaires	1	-
6. Beiners	-	1
7. Blanquers	7	-
8. Bossers	-	2
9. Boters	5	-
10. Bracers	1	10
11. Calceters (mitgers)	3	-
12. Candelers de cera	1	-
13. Carnissers	1	-
14. Cirurgians	-	2
15. Corders	1	4
16. Corredors de felpa	-	1
17. Escrivents	1	1
18. Espasers	-	1

40. Encara que sinònims, l'ofici dins de l'administració pública catalana de l'Antic Règim era un càrrec o la professió d'una art manual. La professió és una activitat permanent que requereix títol o ocupació laboral que s'exerceix públicament.

19. Ferrers	1	6
20. Físics	-	1
21. Fossers	-	1
22. Fusters	4	2
23. Hostalers	7	1
24. Hostes	1	-
25. Llaners	-	2
26. Manyans	1	-
27. Mercaders	2	15
28. Mestres de cases	3	-
29. Metges	1	-
30. Missatgers	1	-
31. Moliners	-	3
32. Monjos del monestir de sant Agustí	?	-
33. Notaris	3	5
34. Pagesos	36	17
35. Paraires	45	7
36. Preveres	5	-
37. Retorcedors de llana	1	-
38. Revenedors	3	-
39. Sabaters	7	13
40. Sastres	6	12
41. Sedassers	-	1
42. Sellers (basters)	1	1
43. Tapiners	-	1
44. Teixidors	1	1
45. Teixidors de llana	3	-
46. Teixidors de lli	4	-
47. Traginers	-	3
Sense saber-ne l'ofici	1	8
Caps de casa	167	153
	(+11 vídues)	(+ 9)

B. Percentatges

		1553		1462
Paraires	45	26,946%	7	4,57%
Pagesos	36	21,557%	17	11,11%
Blanquers	7	4,19%	-	-
Hostalers	7	4,19%	1	0,65%
Sabaters	7	4,19%	13	8,50%
Sastres	6	3,59%	12	7,84%
Boters	5	3,00%	-	-
Preveres	5	3,00%	-	-
Fusters	4	2,39%	2	1,30%
Teixidors de lli	4	2,39%	-	-
Apotecaris	3	1,80%	3	1,96%
Calceters	3	1,80%	-	-
Mestres de cases	3	1,80%	-	-

Notaris	3	1,80%	5	3,26%
Revenedors	3	1,80%	-	-
Teixidors de llana	3	1,80%	-	-
Teixidors en general	1	0,60%	21	13,72%
Mercaders	2	1,20%	15	9,80%
Bracers	1	0,60%	10	6,53%
Ferrers	1	0,60%	6	3,92%
Resta d'oficis	17	10,18%	33	21,57%
Sense saber-ne l'ofici	1	0,60%	8	5,23%
Totals	167	100,00%	153	100,00%

C. Classificació sòcio-econòmica de la població[41].

	1553		1462	
	Nombre	%	Nombre	%
Clergues (preveres)	5	3,00	(?)	-
Físics i metges	1	0,60	1	0,65
Mercaders	2	1,20	15	9,80
Artistes	13	7,78	15	9.80
Pagesos i bracers	37	22,15	27	17,64
Menestrals	13	64,67	87	56,86
No consta	1	0,60	8	5,23
Totals	167	100,00	153	100,00

41. La societat estamentària des del segle XIII fins al XIX, que conservà els seus trets bàsics sota la pluralitat de formes i de terminologia (oficis, col·legis, confraries, arts, etc.), és presentada de diverses formes pels historiadors. CODINA (vegeu «Revista Catalana...», pàgs. 437-8) en analitzar les poblacions de l'Hospitalet i El Prat ens dóna l'estructura següent:

Pagesos propietaris o terratinents
Parcers
Comparets (pagesos pobres)
Menestrals
Jornalers
Mossos i pastors

D'altra banda, TORRAS i RIBÉ en «un municipi català entre la Guerra de Successió i la invasió de 1719. Estructura social de la Seu d'Urgell» a «Recerques» nº 9, pàg. 31, 1979, compon així la relació:

Nobles
Privilegi militar i doctors
Comerciants
Artistes
Pagesos i hisendats
Menestrals

classificació que corrobora en «Aproximació metodològica a les categories socials urbanes», pàgs. 95 a 110, a «Institut d'Estudis Tarraconenses», 1979,estructurant-les de la manera següent:

Noblesa
Doctors en Dret i en Medicina
Comerciants (mercaders-negociants-tractants)
Artistes (notaris, escrivans, apotecaris, especiers, cerers, corredors, botiguers cirurgians, barbers, etc., que s'agrupaven en col·legis).
Pagesos i hisendats (a més, els parcers i els jornalers)
Menestrals (sastres, paraires, sabaters, ferrers, fusters, pellers, teixidors, blanquers assaonadors, mestres de cases, beiners, bossers, espasers, ballesters, boters, calceters, etc., que s'agrupaven en gremis)

Nosaltres adoptarem aquesta darrera classificació, car hi entren perfectament els oficis i professions d'Igualada.

6.2. Anàlisi social de la vila

Davant els quadres anteriors intentarem de fer-ne una valoració i n'analitzarem els resultats.

Des de l'any 1200, Pere i, en el seu «privilegi de pau i treva», va prendre sota la protecció reial els blanquers, teixidors i d'altres oficis, com es diu a les «Constitucions de Catalunya»[42]. Diverses foren les viles amb franqueses, afavorides per privilegis, en els quals vivien mercaders i menestrals. Igualada, davant la impossibilitat de lliurar-se els seus homes al conreu a causa de l'exigüitat del terme municipal, no va tenir altre recurs que crear una indústria i establir fires i mercats - tal com hem comentat en els antecedents-, per ésser una població situada en un encreuament de camins freqüentats[43]. Quan la Generalitat aplicà, a la darreria del segle XIII, el dret de la bolla en els teixits de llana i de seda, obligà per aquest fet a establir els centres productors en els indrets on radicaven els cobradors i els revisors d'aquestes imposicions, o poc allunyats d'ells. Aquesta és la causa per la qual només es troben, en el període de plenitud de l'edat mitjana -quan Igualada tenia un 543 focs-, algunes viles especialitzades en el treball de la llana, com la nostra ciutat[44]. Igualada, com a vila franca i població de mercat, fou un dels grans centres tèxtils primerencs. Ja l'any 1283 es troba un contracte entre dos individus per a construir «un obrador» de draperia[45]. De fet, l'art del teixit igualadí inicià la seva màxima volada quan la vila fou protegida amb les segones muralles, en el darrer terç del segle XIV, durant l'esclat urbà a Catalunya[46], abans de la crisi econòmica i social que començà amb la decadència catalana. Sabem, doncs, que hi havia paraires a Igualada des del segle XIII, i que el «LLibre d'Ordinacions dels Paraires d'Igualada», que porta la data de 1614[47], és una recopilació d'ordinacions que ja existien del «Gremi» més antic[48]; i que l'any 1394 els paraires, per tal d'afrontar la carestia d'aigua, ja volien traslladar els seus obradors fora de la vila[49]. Davant aquestes dades, és útil saber ara que en ple segle XVI existien un total de quarantacinc caps de casa «drapers» (pràcticament el 27% de la població activa), i, a més, tres teixidors i un retorcedor de llana; a part, quatre teixidors de lli i un que només declarà que era «teixidor». En conjunt, l'any 1553, cinquanta-quatre cases igualadines vivien de la indústria tèxtil de la llana i del lli. Però no tot foren flors i violes; el gremi de paraires no va trigar gaire temps a passar per una gran crisi[50], i el 1598, per problemes sorgits amb els filadors vilatans, va haver de decir de fer provisionalment aquest treball en els pobles de la rodalia[51]. Tot i així,

42. PAU VILA, «Aspectes geogràfics de Catalunya», II, pàg. 176 i 193. Barcelona, 1978.
43. PAU VILA, ibídem, pàg. 176.
44. PAU VILA, ibídem, pàg. 177.
45. SEGURA, «Història...», II pàg. 137. Segons «El llibre dels paraires de Carme», pàg. 13. Capellades, 1965, el individus eren A. Suau, de Piera, i Bartomeu Malet, d'Igualada. PAU VILA també ho esmenta a la pàg. 182.
46. PAU VILA, «Aspectes geogràfics...», pàg. 196.
47. Armari de la Biblioteca del CECI.
48. JOSEP RIBA i ORTÍNEZ, «La indústria tèxtil igualadina. Història d'un Gremi», pàg. 10. CECI, 1958.
49. JOSEP Mª. TORRES i RIBÉ, «La revolució industrial a la Comarca de l'Anoia», a «Episodis de la Història», nº 232/3, pàg. 6. Barna. 1979.
50. Any 1583, segons SEGURA, «Història...», II, pàg. 121.
51. TORRAS i RIBÉ, «La revolució...», pàg. 9.

no hi ha dubte que l'hegemonia dels paraires era encara palesa durant el fogatge historiat.

Emperò, l'existència de trenta-sis pagesos amb llurs cases demostra que, si bé la vila era eminentment industrial, el sector primari també hi era ben representat, tot i que les terres del terme no podien ésser gaire nombroses. Probablement, un cert nombre d'aquests pagesos menaven conreus fora del municipi igualadí.

Per contra, fa la impressió que la indústria d'adobar pells no era aleshores prou desenvolupada, ja que només trobem set blanquers i dos assaonadors en el cens. Si bé sabem que l'esmentada manufactura es remunta a l'any 1240[52], i que el 1340 el municipi arrendava les imposicions que tenia fetes sobre les pelleries, cuireteries i el taní que s'usa per a l'adob[53], ens sembla que a mitjan segle XVI eren pocs en aquesta feina. O la blanqueria no havia pres encara l'impuls renovador, o tal vegada es trobava en crisi. Mes, l'existència de pell adobada a la vila representava la presència de set sabaters. Es pot considerar que hi havia també una primerenca indústria sabatera? Noteu que ja l'any 1462 hi trobem tretze sabaters. Aquestes quantitats, dins d'uns censos tan minsos, no poden fer creure altra cosa. I ens referma aquesta hipòtesi la importància que va tenir la indústria sabatera dos segles després ja que el 1779 la fabricació de sabates era de 24.000 parells, amb seixanta-sis sabaters en aquesta labor[54].

Una altra observació que cal destacar és que el ram de l'hostaleria també era important. El nombre d'hostalers demostra el que ja coneixíem, que la vila d'Igualada era pas obligat entre la capital catalana i l'interior del país, o sigui, l'antic camí ral d'Aragó.

I que la localitat creixia demogràficament i, en conseqüència, en llocs d'habitatge, ho proven, per un cantó, el fet d'haver-hi sis sastres -l'any 1462 ja n'hi havien dotze!- i, per l'altre, feina per a tres mestres de cases, quatre fusters i tres notaris, aquests darrers per a tenir cura dels protocols que exigia la població. Ens podem preguntar: eren molts sastres per una comunitat de les característiques exposades? No ho podem creure. Precisament, un centre industrial actiu permet una certa societat de consum i, en aquell temps, el vestir era una forma de consum.

Per altra banda, hem de parlar dels metges o físics. Si bé només hi havia un sol metge per a tota una comunitat, és de suposar la col·laboració dels barbers que practicaven la cirurgia amb certa freqüència. Però un bon ajudant del metge era també l'apotecari, el qual, amb llurs medicaments havia de guarir més d'un malalt sense que aquest hagués estat visitat pel facultatiu, que, per cert, a Igualada era anomenat «mestre»: el Mestre Joan del Frago.

Fetes aquestes primeres observacions farem un breu repàs a la classificació sòcio-econòmica de la població.

52. TORRAS i RIBÉ, ibídem, pàg. 60.
53. PAU VILA, «Aspectes geogràfics...», pàg. 190.
54. TORRAS i RIBÉ, «La revolució...», pàg. 32.

La menestralia, que ja tenia el predomini l'any 1462, amb més de la meitat del igualadins, es va refermar i consolidar cent anys després amb gairebé el 65% dels vilatans, com si dins del món pre-industrial existís ja una mena de començament o primícia de «protoindustrialització», terme o paraula que en síntesi no designa altra cosa que la difusió, a gran escala i dins del món rural en què es vivia, de la producció de manufacturats per al proveïment de mercats allunyats[55]. Diem això perquè la pagesia no havia perdut pas posicions, ans al contrari: els pagesos i els bracers van guanyar un 4,5% en els mateixos anys. I, si els artistes mantingueren més o menys el seu estament a la vila, no fou així amb els mercaders, que representaren una forta disminució de la classe alta igualadina. Com s'entén aquesta minva dins una comunitat cada vegada més industrialitzada? Sembla que fou la substitució, dins del procés, dels marxants per una classe empresarial nova de «comerciants-manufacturers». I, dins d'aquest marc de la indústria rural catalana en procés de creixement, cal remarcar la importància de la producció de teixits de llana, de paper, d'aiguardent, de ferro i d'objectes de pell i cuir, gairebé tots representats en la menestralia local.

6.3. Descripció dels oficis igualadins i de llurs gremis o col·legis

Passarem a fer una descripció resumida de cada ofici o professió, amb unes breus segones observacions accidentals.

Els apotecaris preparaven medicaments i les seves funcions no es delimitaven de les atribuïdes als especiers. Tant els uns com els altres es dedicaven a la preparació i venda de medicines, xarops, aigües, ungüents, cataplasmes, herbes, etc. Des de l'any 1433 els era prohibit de vendre productes sense recepta del metge o que no fos escrita al seu dictat[56]; però és sabut que cada llei porta la seva trampa. Els apotecaris pertanyien a l'estament dels «artistes» i, com a tals, podien ésser elegits membres de les corporacions municipals. El «col·legi» d'apotecaris fou fundat a Barcelona el 1445. Com hem vist, a Igualada, durant la centúria que estudiem, van mantenir-se les tres places de farmàcia.

Els assaonadors eren uns menestrals que assaonaven les pells o cuirs. Prenien del blanquer les peces en «blanc», o sigui, només adobades amb tanins vegetals i sense acabar. Damunt d'això, aplicaven tot un conjunt d'operacions, anomenades actualment d'acabat, i lliuraven així l'article enllestit per a l'ús que n'havien de fer els *sabaters,* els basters i altres oficis relacionats amb la pell, tots ells en el conjunt laboral igualadí. Avui, l'ofici d'assaonador ha quedat inclòs dins del procés general d'adoberia, però durant molts anys blanquers i assaonadors feien dues feines independents[57]. D'aquí ve que en el fogatge constin per separat els uns i els altres, encara que al llarg dels segles varen constituir nombroses associacions i separacions entre els gremis respectius. En el segle XV, a Barcelona, els assaonadors ja estaven establerts en una confraria sota la invocació de sant Joan Baptista i, fins al 1850, no varen fusionar-se amb els blanquers. A

55. JORDI MALUQUER DE MOTES, «Per a una història de la societat pagesa tradicional: les formes de treball», a «L'Avenç», nº 28, juny 1980.
56. «Gran Enciclopèdia Catalana», 2, pàg. 304.
57. «G.E.C.», 2, pàg. 612.

Igualada, en el segle XVIII, va existir una única corporació local que comprenia els oficis de blanquer, guanter, corretger, tireter i assaonador[58].

Els ballesters fabricaven o venien ballestes, i a Barcelona eren agrupats en gremi des de 1257, amb una confraria sota l'advocació de sant Eloi. Hi havia llocs en què els ballesters formaven estament amb els ferrers. Sembla que la ballesta fou emprada fins al segle XVII -malgrat l'existència de les armes de foc-, i encara el segle XVIII se'n varen construir de caça, algunes ornamentades amb metalls treballats[59]. A la nostra vila, tal com hem exposat en l'apartat n° 3, de cinquanta persones nomenades pel sometent general de l'any 1559 (sis anys després del fogatge), trenta-cinc tenien una ballesta al seu càrrec.

És ben coneguda encara avui dia la consideració del barber com un professional de la cirurgia, però a diferència dels cirurgians, sols podien exercir cirurgia menor, com eren les sagnies amb l'aplicació de sangoneres, l'extracció de peces dentàries, etc. Igual que els apotecaris, formaven part de l'estament dels artistes, i constituïen confraria amb els cirurgians, sota el patronatge dels sants Cosme i Damià. Quan la cirurgia esdevingué una carrera universitària es va trencar la unitat entre barbers i cirurgians; fins i tot, l'any 1860 s'arribà a prohibir als primers l'exercici de la cirurgia menor[60], amb certes excepcions, puix és recordat el barber com a dentista del poble.

Els beiners fabricaven beines per a espases i dagues, treballant la pell, el cuir i l'acer. Els gremis de beiners foren importants durant els segles XIV i XV, però a partir del XVI els canvis de vestit i d'armament van provocar la decadència de llur feina, que va desaparèixer del tot el segle XVIII[61]. En la llista de l'any 1462 encara trobem un beiner igualadí. En canvi, en el fogatge de 1553 no en consta cap.

Antigament, els blanquers eren uns menestrals que adobaven les pells amb tanins vegetals (roldor, sumac i escorces), després d'haver fet els treballs de ribera, neteja i eliminació de substàncies no útils (pèl, etc.), fins a obtenir pells «en blanc» -d'on deriva el nom de l'ofici-, que eren lliurades a l'assaonador. A Barcelona ja estaven organitzats en gremi en el segle XIII. Al final del segle XV començà una etapa de decadència dels gremis de blanquers, prolongada fins a la meitat del XVII, període en què només són esmentats set blanquers igualadins. Ací es van reorganitzar el 1693 sota la confraria de Sant Antoni de Pàdua i també de sant Marc; el 1804 es revisaren les ordinacions, ja que una nova expansió va tenir lloc a partir del segle XVIII[62].

Els bossers eren uns menestrals que feien bosses de roba o pell. Normalment eren membres de la mateixa confraria que encloïa els guanters i els aluders. Així com l'any 1462 hi havia dos bossers a Igualada, el 1553 no en trobem cap.

58. PERE MOLAS I RIBALTA, «Els gremis d'Igualada a la fi de l'Antic Règim», a «Miscellanea Aqualatensia/2», pàg. 143. Igualada, 1974.
59. «G.E.C.», 3, pàg. 100.
60. «G.E.C.», 3, pàg. 182.
61. «G.E.C.», 3, pàg. 370.
62. PERE MOLAS, «Els gremis...», pàg. 143, i «G.E.C.», 3, pàg. 616.

El boter era un ofici menestral, i els seus gremis, especialment importants en els ports d'exportació, existien ja des de mitjan segle XIII. Els boters feien normalment bótes de vi (carretells, barrals, barralons, botalls, barrils, barriques, pipes, bocois, tones, tonells, etc.) i altres recipients per a contenir o transportar aigua i d'altres líquids (caixots, bujoles, portadores, etc.) És versemblant que els boters igualadins construïen bombos per batanar les pells, fets, iguals que les bótes, amb dogues encercolades i tapats per les seves bases. En els bombos, proveïts en el seu interior de bitlles i dotats de moviment de rotació a l'entorn del seu eix, mantinguts horitzontalment, eren introduïdes les pells per a sotmetre-les al batanat. L'aigua i d'altres líquids emprats en les diferents fases del batanat eren fornits als bombos axialment i de manera contínua. Els boters d'Igualada, majoritàriament, devien viure de la fabricació i reparació de bombos, però això no vol dir que també poguessin dedicar part del seu temps a les bótes de vi[63].

Els bracers eren fonamentalment treballadors del camp, però també podien fer d'altres feines de braços. De fet, els braçers foren els precursors dels que després es van dir «jornalers», o sia, pagesos sense propietat. L'any 1462 existien deu caps de casa bracers i molt segur que pertanyien a famílies pageses. Per contra, el 1553 només hi ha un. Possiblement ens trobem en un dels clàssics escamoteigs de focs.

Els calceters o mitgers eren uns menestrals que adobaven o feien mitges, formant una especialitat minoritària dins del gremi dels sastres, dels quals van separar-se en el segle XV, i s'assimilaren als robavellers, giponers i pellers[64]. Aquest detall pot esdevenir significatiu si observem un total de dotze sastres l'any 1462, enfront de tres calceters i solament sis sastres el 1553; podria donar-se el cas de la inclusió dels mitgers dins del gremi dels sastres en la primera data.

Els candelers de cera, anomenats cerers, fabricaven les candeles de cera, més preades que les de sèu, i eren utilitzades per a les cerimònies religioses i el consum de luxe. Des de mitjan segle XV, els candelers formaven part de l'estament d'artistes i varen constituir un col·legi. Així com els candelers de sèu adquirien la primera matèria en els escorxadors municipals, els de cera treballaven amb producte importat[65].

Menestrals també eran els carnissers que es dedicaven a la venda de carn. El seu gremi fou un dels més influents a totes les grans ciutats, però sovint foren mal considerats[66]. A Igualada només veiem un carnisser, el qual devia tenir arrendat el lloc a la «plaça de la carnisseria», esmentada en el llunyà any 1356.

Quan hem exposat la feina dels barbers ja hem parlat un xic dels cirurgians. Cal destacar que l'any 1462 hi ha una diferenciació dels uns i els altres, i que el 1553 ja no tenim cap notícia dels segons.

Altre menestral era el corder que fabricava -o venia- cordes quasi exclusivament de cànem. Al Principat era un ofici molt estès a les poblacions marineres, ja que la seva producció era destinada als vaixells. En el cas dels corders igualadins hi ha la possibilitat que fossin «corders de viola», els quals fabricaven les

63. «G.E.C.», 3, pàgs. 320, 700 i 769.
64. «G.E.C.», 4, pàg. 126.
65. «G.E.C.», 4, pàg. 269.
66. «G.E.C.», 4, pàg. 460.

cordes amb budells d'animals, que adquirien en els escorxadors i netejaven vora els recs. Els gremis de corders de viola o de «corders de corda de viola» tenien el monopoli absolut per tal de controlar l'abastament de la primera matèria. Mantes vegades, els espandenyers també eren designats com a corders. En el segle XVIII, la vila comptava amb vint espardenyers que pertanyia al gremi de ferrers i fusters[67]. En alguns llocs, els corders àdhuc fabricaven sacs.

Els corredors de felpa feien d'intermediaris en operacions mercantils, i percebien una comissió o corretatge. La «felpa» o pelfa és un teixit de seda, llana o moher, semblant al vellut, però de pèl més llarg i que s'empra especialment en tapisseria. El corredor de l'any 1462 devia treballar per als teixidors igualadins,els quals, aleshores, comptabilitzaven vint-i-una llars. De fet, el corredor era el veritable «draper» o comerciant de teixits.

L'ofici de l'escrivent era el d'escriure per compte d'altri. El nostre constant escrivent més aviat devia fer d'escrivà, o sigui, que devia tenir al seu càrrec la redacció i l'autenticació d'actes i contractes posats en forma pública i de les actuacions judicials, governatives i administratives, funció sempre de caràcter notarial[68]. Això no vol dir que, a més, pogués fer alguna tasca d'escrivent per encàrrec i especialment dictat.

Encara tenim ocasió de veure un espaser l'any 1462. Junt amb els llancers van constituir un gremi a Barcelona, però en llocs petits formaven part de gremis de diversos oficis com, per exemple, els ferrers, que, per cert, el mateix any, comptaven amb sis caps de casa a Igualada.

Referent als ferrers, hem de dir que hi havia una certa diferència entre ells i els manyans. Els primers eren uns menestrals que treballaven el ferro i aquest ofici fou el punt inicial de l'especialització dels gremis metal·lúrgics, els quals s'anaren separant dels ferrers al mateix temps que el gremi es dividia en diferents variants tècniques. Ja el 1380 a Barcelona se separaren successivament del gremi comú l'ofici de serraller o ferrer manyà. Posteriorment, ho feren els calderers, els ganiveters i els claveters. Hi havia tanta rivalitat entre ferrers i manyans que a vegades es resolien en una concòrdia, com la de l'any 1562. Desconeixem si tenien alguna diferència el ferrer i el manyà igualadins de l'any 1553, però fora de la capital els oficis metal·lúrgics acostumaven a tenir bones relacions i a unir-se en una sola confraria, diverses vegades anomenada de sant Eloi, que comprenia també els argenters[69]. El manyà o serraller era un «artesà» que fabricava panys, claus i objectes de ferro especials; en el seu gremi van entrar els oficis d'aguller i d'armer. En el segle XVIII el gremi de ferrers i fusters era una corporació de les més heterogènies d'Igualada, ja que reunia dos oficis bàsics sota la doble advocació de sant Josep (fusters) i de sant Eloi (ferrers), de la qual, fins al 1754, encara formaven part els teixidors de lli i de llana. Amb els ferrers, s'incloïen aleshores els serrallers, els calderers, els daguers, els courers i els argenters. I amb els fusters hi havia els escultors, els boters, els mestres de cases i també els espardenyers[70].

67. TORRAS i RIBÉ, «La revolució...», pàg. 32.
68. «G.E.C.», 6, pàg. 781.
69. «G.E.C.», 7, pàg. 395.
70. PERE MOLAS, «Els gremis...», pàg. 143.

Amb el nom de «físic», antigament es coneixia el metge, especialment el teòric, l'estudiós del cos, de les malalties i dels remeis. És així que posteriorment només veurem l'esment d'un metge com a sinònim de físic.

El menestral fuster formava part d'un gran gremi amb nombroses varietats, que rebé ordinacions a partir del 1334. Successivament, se separaren de l'esmentat gremi els oficials dedicats a diverses especialitzacions, com foren els capsers (l'any 1556), els dauradors, els escultors i els cadiraires[71]. Ja hem vist que durant el segle XVIII a Igualada estaven confederants amb el gremi de ferrers.

Ens deixàvem el fosser, que fa el jurament del 1462. Era una persona que obria les fosses del cementiri. És versemblant que aquesta feina -a la vegada no molt agradable i humanitària- ha existit sempre a tots els llocs, baldament no sigui sempre mencionada.

Els hostalers eren uns menestrals que tenien cura d'un hostal. A Barcelona van assolir l'estatut gremial el 1445, sota l'advocació de santa Marta, i llur confraria reunia també els taverners. No sabem ben bé perquè, tenien forta competència amb els revenedors. Aquests darrers venien queviures a la menuda i també eren coneguts pel nom de tenders. Parlarem d'ells en el seu lloc.

Un «hoste» tant podia ésser una persona allotjada gratuïtament en casa d'altri, com allotjada en un hostal a una dispesa. En el nostre cas, en «Jonot Trullols, oste de*Torrens*» (quan no trobem cap individu cognomenat així), sembla que era un cap de casa en allotjament d'altre.

Els llaners trevallaven la llana per compte del paraire, igual que els teixidors i altres oficis subalterns.

Quant als mercaders (membres d'un estament que comprenia les professions lligades al comerç a l'engròs, els banquers i canviadors, arrendadors i d'altres negociants), van diferenciar-se del botiguer perquè aquest venia a la menuda i un sol producte. Als mercaders els adjudicaven places de conseller en els ajuntaments. Ja hem dit quelcom sobre el fenomen de la disminució quasi espectacular d'aquesta classe alta igualadina en el decurs d'un segle.

Els mestres de cases o d'obres eren -i són- uns professionals menestrals que dirigien els paletes i els manobres. En el segle XVIII encara formaven part del gremi igualadí de ferrers i fusters.

Un missatger era portador de missatges, a la vegada que transportava paquets i viatgers per mitjà d'algun servei popular.

Desconeixem per ara la quantitat de monjos que vivien en el monestir de Sant Agustí, però, altrament, sabem que hi havia cinc preveres o capellans a la nostra vila. La comunitat cristiana igualadina, si bé era minsa, no hi ha dubte que estava ben atesa. És possible però que qualque dels preveres fos beneficiat i més d'un no exercís el ministeri.

Més amunt hem parlat del revenedors com a venedors de queviures a la menuda. Tenien gremi sota l'advocació de sant Miquel, a Barcelona des del 1447. Venien sobretot llegums, grans i peix salat. La revenedoria és la «botiga» del revenedor i, per generalització, al revenedor se li dóna el nom de «botiguer». En sentit estricte, la botiga era aleshores l'establiment dedicat a la venda de teixits de llana, seda, teles, però en sentit més ampli també dedicat a la venda de

71. «G.E.C.». 7, pàg. 747.

drogues, cera, etc. i, especialment, comestibles i merceria. De fet, ara el revenedor i el botiguer són sinònims.

Els sabaters feien o adobaven calçat i llur ofici era primordial dins del conjunt de la menestralia urbana. A partir del segle XV, els sabaters foren els primers gremis barcelonins, i les confraries sempre foren sota el patrocini dels sants Crispí i Crispianà, encara que, a la majoria de viles i ciutats de segon ordre, la confraria de sant Marc aplegava conjuntamnet els sabaters i d'altres menestrals de la pell, com els assaonadors, blanquers, corretgers, etc.[72]. A Igualada s'uniren tots els menestrals de la pell i diferents confraries en una sola corporació el 1700.I els sabaters i els sastres -«oficis bàsics»- van unir-se en 1748; la nova confraria va prendre el nom de sant Antoni abat[73]

El gremi dels sastres era el més important dels oficis de la confecció. Estava posat sota l'advocació de santa Maria Magdalena i, a Igualada, en el segle XVII, restà unit als oficis de confecció i merceria en general, fins a l'any 1748 en què s'uniren amb els sabaters.

En el jurament de 1462 surt un «sedasser» o sedassaire, o sigui, que feia sedassos. Foren uns menestrals que no van fer gremi propi, integrat dins d'altres especialitzacions.

Altra professió establerta a Igualada era la de «seller», menestral que fabricava o venia selles per a cavall. Era una especialitat de la pell, però dins d'una àmplia confraria gremial, junt amb els guarnicioners. Val a dir que per ésser la nostra vila un lloc de pas, el seller devia tenir la feina assegurada amb els cavalls dels viatgers.

Ens toca parlar de l'ofici de barretaire o «sombrerer». Ens fa patxoca aquesta darrera denominació. Es veu que ja aleshores es feien «sombreros» a Igualada. Bromes a part, la feina del barreter -que així es diu en català-, també devia estar condicionada a la fabricació dels draps igualadins, ja que antigament els barretaires -així també anomenats- fabricaven els barrets i gorres de llana, seda, fil o estam, amb agulla, i la professió era considerada com la primera de les set arts menors de la seda. Els barreters es van constituir l'any 1570 [74], set anys després del fogatge. La indústria des barrets arribà a cinc fàbriques el 1770 i a dotze el 1779[75]. El tapiner de l'any 1452, si bé devia fer tapins o sandàlies, que duien principalment les dones, devia restar dins del gremi dels sabaters. Això no obstant, a Barcelona estaven organitzats com a entitat separada a partir de 1479[76].

I tornant ara als paraires i llurs col·laboradors el teixidors, dels oficis dels quals depenia quasi la tercera part de la vila, podem dir que foren essencials en la indústria tèxtil catalana des del segle XIII fins a les acaballes del XVIII i principis del XIX. Dintre de l'esmentada indústria de la draperia, el paraire exercia l'element empresarial i directiu; comprava la llana i la donava a treballar als oficis subalterns -teixidors, tintorers, abaixadors-, i es reservava l'aprest final i la comercialització. Dins dels gremis, els paraires van gaudir d'una situació preeminent des del segle XV al XVII. A diferència del «draper» o comerciant de teixits de llana, la seva activitat era essencialment industrial, de caire menestral, puix la direcció requeia en el paraire i no en el draper. A Barcelona, el gremi

72. «G.E.C.», 13, pàg. 10.
73. PERE MOLAS, «Els gremis...», pàg. 142.
74. SEGURA, «Història...», II, pàg. 126.
75. TORRES i RIBÉ, «La revolució...», pàgs. 32/33
76. «G.E.C.», 14, pàg. 175.

s'havia consolidat a la segona meitat del segle XIV, amb ordinacions conjuntes amb els tintorers i els teixidors, i durant el regnat de Ferran II, amb importants privilegis. D'aquests privilegis, n'obtingueren durant el segle XVIII els fabricants de diverses ciutats, entre elles Igualada. La història dels paraires és molt coneguda després dels treballs de Castellà i Raïch i de Riba i Ortínez[77].

Així com el fogatge ens dóna un missatger, l'any 1462 ens esmenta tres traginers. Del primer hem dit que portava missatges i que, a la vegada, transportava paquets i viatgers. Els segons tenien l'especialització de transportar mercaderies d'un lloc a l'altre. Tant aquests com el missatger tingueren en aquells temps un quefer molt important com a elements de relació de les poblacions sovint aïllades. Hi ha avui llocs on el gremi de traginers és prou viu encara; entre ells podem comptar el d'Igualada, que organitza els «Tres Tombs» any darrera altre.

Finalment hem de parlar dels pagesos. Segona força en nombre de persones dedicades a una determinada activitat, en aquest cas al conreu de la terra, hem d'afegir al que hem dit anteriorment que vivien a les ciutats i viles formant confraries i gremis amb la denominació de «llaurador» o també d'hortolà; els seus patrons eren sants Abdon i Senén. Des de la sentència arbitral de Guadalupe de 1486, en què la majoria de la pagesia fou alliberada de l'adscripció a la terra, (encara que continuaven subjectes a censos, lluïsmes, delmes, primícies i a les parts convingudes en les collites), els pagesos van gaudir d'una millor vida econòmica i social, no exempta de dificultats, moltes d'elles encara no superades actualment.

7. CONCLUSIÓ

La represa econòmica catalana s'inicià després del període que estudiem, cap a l'any 1680; i segons Pere Molas i Ribalta[78], Igualada l'any 1771 conservava sis gremis: llauradors, sastres i sabaters, fusters i ferrers, assaonadors i guanters, seders i teixidors de lli i de llana. Del mateix autor llegim: «La paraula gremi és un neologisme introduït en el segle XVIII, i la paraula catalana per designar les corporacions d'oficis, abans d'aquesta data era, entre d'altres (art, estament), la de confraria». A Igualada eren sens dubte confraries de «caràcter fonamentalment religiós», i «la comparació de l'estructura corporativa d'Igualada amb la d'altres ciutats catalanes confirma la idea que el gremialisme era poc rigorós. Només cal comparar els que hi havia a Igualada amb els vora vint-i-cinc de Vic, vint de Reus i disset de Manresa».

I mentre a mitjan segle XVIII els teixits de llana gradualment van anar en davallada davant dels de cotó, Igualada va mantenir les seves activitats adoberes, gràcies a la mà d'obra habilíssima -i al trasllat de les fàbriques als ravals-, així com a condicions particulars dels transports; i les conserva ben florents encara[79]. Certament, les adoberies havien començat l'any 1765 a ésser traslladades de l'interior del nucli urbà als ravals de la vila, prop d'un rec alimentat amb les aigües del riu[80].

77. «G.E.C.», 11, pàg. 286. I PERE MOLAS, «Els gremis...», pàg. 144.
78. PERE MOLAS, «Els gremis...», pàg. 148, nota 3. I a «Comerç i estructura social a Catalunya i València als segles XVII i XVIII», pàgs. 47, 51, 71. Barcelona, 1977.
79. PAU VILA, «Aspectes geogràfics...», pag. 191.
80. TORRAS i RIBÉ, «La revolució...», pàg. 8.

Resumint, des del 1553 al 1771 s'havien escolat dos segles i escaig; la vila havia crescut molt -d'uns 550 a uns 4.900 habitants-, però les estructures socials sembla que no havien canviat sensiblement. La menestralia en general i en particular els paraires i els fabricants de draps de llana -i més tard els cotoners-, van tenir sempre l'hegemonia igualadina[81].

De tota manera, encara que l'àmbit de les ciutats fos sovint brillant i luxós respecte a l'economia rural d'aleshores, el món pre-industrial fou certament, per sobre de tot, un món pagès[82] i si volem dir-ho d'altra forma, una societat urbana d'origen rural.

81. TORRAS i RIBÉ, «Un municipi català...», pàg. 30.
82. JORDI MALUQUER, «Per a una història...».